

Vindkraftsetablering i Ryningsnäs

Arkeologisk inventering 2023

Mörlunda socken, Hultsfreds kommun, Kalmar län, Småland

Michael Dahlin
med bidrag av Susann Johannisson

Arkeologisk rapport 2023:17

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Vindkraftsetablering i Ryningsnäs

Arkeologisk inventering 2023

Mörlunda socken, Hultsfreds kommun, Kalmar län, Småland

Författare
Copyright
Redaktion
Kartor

Förlag
ISSN

Michael Dahlin med bidrag av Susann Johannisson
Kalmar läns museum 2023
Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Publicerade i enlighet med tillstånd
507-98-2848 från Lantmäteriverket
Kalmar läns museum
1400-352X

Abstract

Keywords: Croft, Cultivation cairns, Ryningsnäs, Charcoal production, Archaeological field survey

During four days in April 2023, an archaeological field inventory was carried out in an area east of Ryningsnäs in Mörlunda parish, Kalmar län, Småland. The inventory was carried out on behalf of BayWa r.e. Nordic AB before a planned wind power establishment. Prior to the archaeological

survey, there were twenty cultural sites registered in the National Heritage Board's register of ancient monuments in the area. During the inventory, several new sites were identified: an area with cultivation cairns, an iron-making site, a grave and seven sites with charcoal production.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Metod och genomförande	12
Resultat och tolkning	13
Kolningsanläggningar	13
Tjärdalar	13
Blästbrukslämningar	13
Område med fossil åkermark	19
Uppallad sten	19
Bebyggelsehistorisk bedömning vid Ryningsnäs (Text av Susann Johannisson)	21
Åtgärdsförslag	24
Referenser	27
Tekniska och administrativa uppgifter	29
Bilagor	30

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

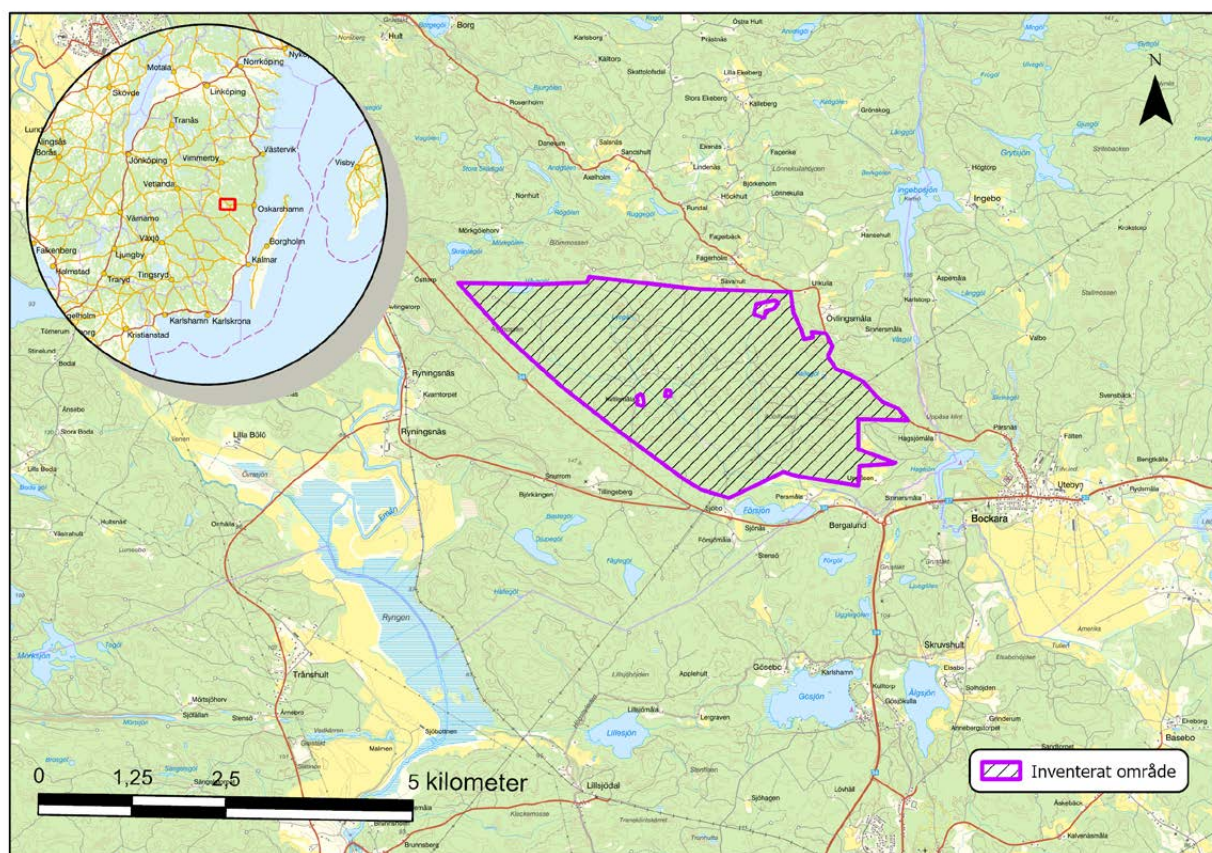
Under fyra dagar i april 2023 genomförde Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum i samarbete med Michael Dahlin Arkeologi & Kulturlandskap en frivillig arkeologisk inventering med syfte att kartlägga kulturhistoriska lämningar inom ett ca 10 km² stort område öster om Ryningsnäs, Hultsfreds kommun. Inventeringen genomfördes på uppdrag av BayWa r.e. Nordic AB inför en eventuell vindkraftsetablering.

I området fanns sedan tidigare ett tjugotal lämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets register (Fornsök). Vid den nu genomförda inventeringen framkom det ett stort antal sedan tidigare oregistrerade lämningar: ett större antal fossila åkrar, en grav i form av en uppallad sten, ett slaggvarp, en kolningsgrop och sex kolbottnar. Det gjordes även en nyregistrering av ett röjningsröseområde, som kan ha tillkommit redan under förhistorisk tid.

Inledning

Under fyra dagar i april 2023 genomfördes en arkeologisk inventering med syfte att lokalisera och kartlägga kulturhistoriska lämningar i ett område öster om Ryningsnäs, Hultsfreds kommun. Inventeringen som omfattade ett ca 10 km² genomfördes av Museiarkeologi sydost/ Kalmar läns museum i samarbete med Michael Dahlin Arkeologi & Kulturlandskap (fig. 1).

Inventeringen genomfördes på uppdrag av BayWa r.e. Nordic AB inför en eventuell vindkraftsetablering. Inventeringen genomfördes i två etapper, dels som en genomgång av äldre kartmaterial över området, dels som en fältinventering. Utbredningen av det nu aktuella området hade definierats av BayWa r.e. Nordic AB.

Figur 1. Det område som inventerades inom Ryningsnäs i Hultsfreds kommun.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet består av ett mycket kuperat och blockrikt landskap, med inslag av kalt berg. Landskapsbilden är hårt präglad av inlandsisen genom stora och vidsträckta områden med så kallad dödismorän, vilken kännetecknas av storblockig morän och med kraftigt kuperade höjdryggar. Området ligger mellan 110–145 m ö h, vilket betyder att det ligger mycket nära eller strax ovanför högsta kustlinjen. Stundtals bryts dödismorän med utbredda områden med isälvs-material i form av sand och grus (www.sgu.se). Inom området finns ett mindre antal vattendrag, vilka avvattnar sjöar och gölar. Genom utdikningar har flertalet våtmarker blivit tillgängliga för odling under främst 1800-talet. Landskapet är kargt och växtligheten består framför allt av barrskog, men stundtals bryts detta av begränsat inslag med lövskog.

Fornlämningsbilden speglar med all tydlighet ett utmarkslandskap med våtmarker och skog (fig. 2). Några säkra förhistoriska lämningar är i nuläget inte kända. Ett undantag är möjligen en uppallad sten, en lämningstyp som brukar dateras till yngre bronsålder–äldre järnålder (Dahlin 2014). Det är dock något oklart om denna lämning är naturligt tillkommen eller anlagd av människor. I vilket fall är den tydligt påverkad genom att människor eldat under och intill blocket, vilket sot, kol och skärvsten kan berätta om.

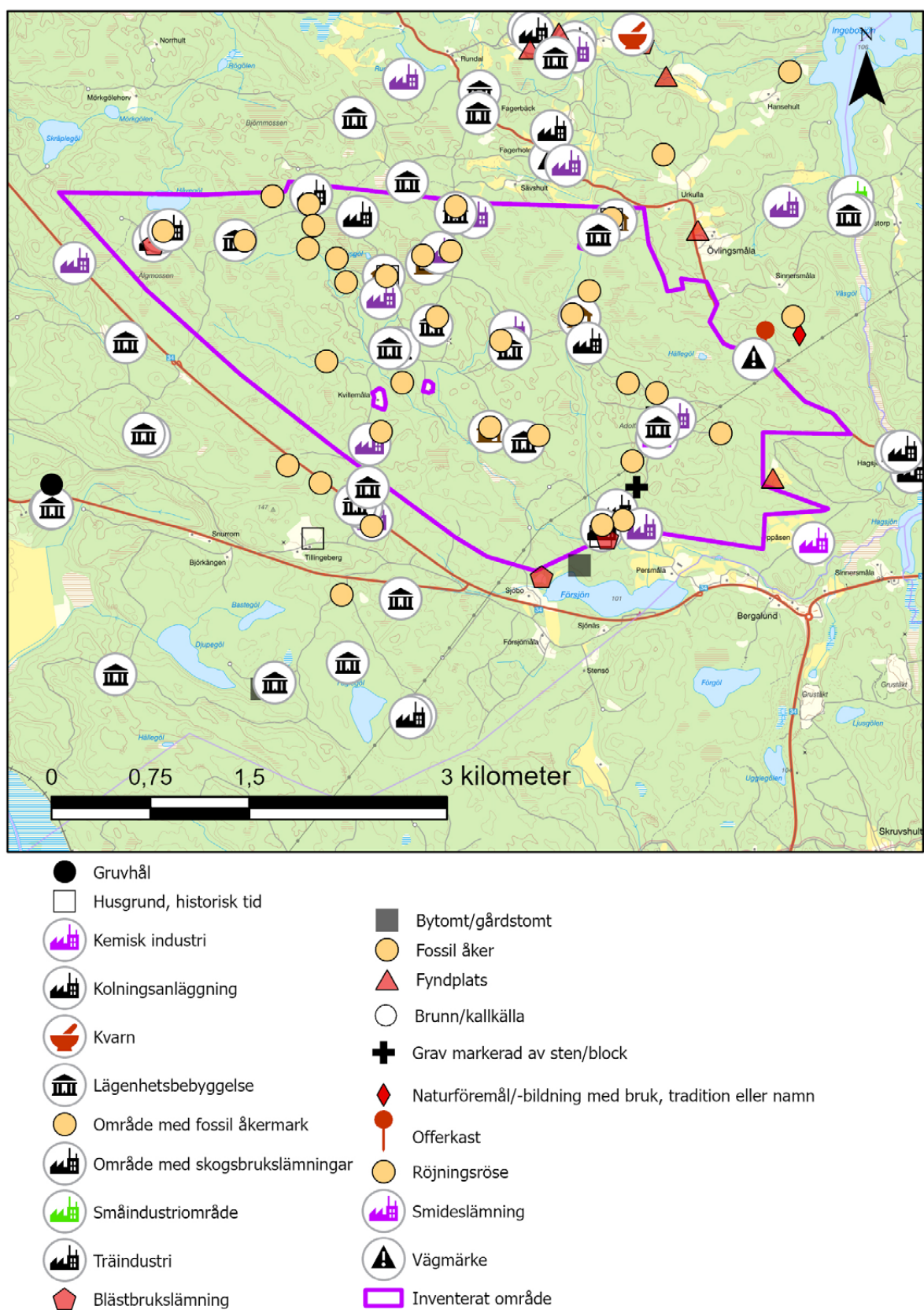
Ryningsnäs omtalas för första gången i de skriftliga källorna 1352 och då som Näs. Under 1540-talet fanns inom fastigheten 1 skattegård, 2 skatteutjordar, 2 sänjemhemman, 2 hela och 2 halva frälsegårdar (DMS 4:4). Särskilt intressant i detta sammanhang är förekomsten av 2 utjordar, vilka

skulle kunna utgöra resterna efter vid den här tiden försvunna bebyggelseenheter. Det har tidigare visat sig att utjordar kan dölja tidigare enheter som övergivits redan under medeltiden, som en följd av digerdöd och agrarkris (Tollin 1999, Myrdal 2003, 2012, Karsvall 2016).

Under 1600-talet omvandlades Ryningsnäs till ett gudskomplex med ägare som släkterna Skytte och Mörner (Nordisk familjebok 1916).

Fornlämningsbilden inom undersökningsområdet domineras främst av torp- och backstugebebyggelse, vilken till största del bedöms ha tillkommit under 1600-talet och vidare in på 1800-talet, med en etableringstopp under första delen av 1800-talet. Endast ett av tretton registrerade torp bedöms utifrån det äldre kartmaterialet ha tillkommit efter 1850 (fig. 9).

Utöver torp- och backstugebebyggelsen finns områden med fossil åkermark. Dessa påträffas främst i anslutning till torpbebyggelsen. Den fossila åkermarken är mest utbredd inom de topografiskt mer sandiga områdena och inom utdikade våtmarksområden. I utredningsområdet finns en yta med flacka och svagt välvda röjningsrösen. Detta område avviker i utseende och placering i jämförelse med de andra fossila åkerområdena inom inventeringsområdet. Skillnaden ligger bl a i att röjningsröseområdet inte ligger i direkt anslutning till någon torpmiljö. Röjningsröseområden med detta utseende har vid flera tillfällen och i andra delar av Småland kunnat dateras till förhistorisk tid och medeltid (Lagerås 2013; Engman, Lorentzon & Franzén 2015).

Figur 2. Översiktlig karta över fornlämningsbild i närområdet.

I utkanten av torp- och backstugemiljöerna finns en del tjärdalar och kolbottnar, vilka understryker undersökningsområdets betydelse för utmarksnäringarna (fig. 2). Ett antal tjärdalar har tidigare undersökts i direkt anslutning till det nu inventerade området i väster. En del av de undersökta tjärdalarna kunde dateras till 1700-talet (Nilsson

& Andersson 2006). Närheten till Hagelsrums masugn gjorde säkert att efterfrågan på kol var stor och kan vara en av orsakerna till förekomsten av kolbottnar inom undersökningsområdet. Masugnen var i drift från mitten av 1700-talet och fram till år 1877 (Nordisk familjebok 1916).

Metod och genomförande

Det arkeologiska arbetet genomfördes i form av en inventering av området i sin helhet. Inför inventeringen gjordes även en genomgång av det äldre kartmaterialet som fanns att tillgå digitalt hos lantmäteriet.

Områdets topografi varierade kraftigt, vilket innebar att förutsättningarna att finna lämningar efter äldre tiders bruk skiftade inom området. I de områden där sannolikheten att finna lämningar var högre, gjordes en mer extensiv sökinsats. Den ekonomiska kartan från 1940-talet visar att det fanns en del utdikade och uppodlade fuktiga partier. Dessa odlingslotter har vid någon tidpunkt återplanterats med skog. Idag visar sig dessa äldre odlingsytor genom förekomsten av delvis igenväxta täckdiken. Dessa yngre odlingslämningar har tillkommit efter 1850 och är historisk intressanta och visar på äldre tiders odlingsmödor då man blev tvungen att bryta ny mark för att föda en ökande befolkning, men har inte samma lagskydd. Vid fältinventeringen gjordes en bedömning och beskrivning av de nyupptäckta lämningarna. Samtidigt gjordes också en översyn av de sedan tidigare registrerade torplämningarna (se Urberg & Wennstedt 2008).

När de äldre bebyggelselämningarna registrerades i fornminnesregistret på 1970-talet prickades de in manuellt på en fotokarta. Fokus låg då på själva torpbyggnaderna och en översiktlig beskrivning av den till torpet närmast liggande odlingsmarken. Synen på torplämningarna har förändrats sedan 1970-talet och idag faller de inom kategorin fornlämning om de tillkommit före 1850 (Kulturmiljölag (1988:950)). Vid den nu genomförda inventeringen mättes därför även läget för de tidigare registrerade husgrunderna in. Det gjordes också en noggrann inmätning av de odlingslämningar som kunde kopplas till torpbebyggelsen, vilket inte gjorts på samma sätt tidigare.

Vid fältinventeringar är det framför allt lämningar synliga ovan mark som är möjliga att identifiera. Där det fanns indikationer på att det kunde finnas lämningar dolda under mark användes en jordsond för att bedöma de underliggande jordlagren. I några fall hade även vildsvinens bökande inneburit att tidigare dolda lämningar blivit synliga.

Vid den aktuella steg 1 utredningen har vidare en översiktlig bebyggelsehistorisk bedömning utförts av bebyggelseantikvarie Susann Johannisson vid Kalmar läns museum.

Resultat och tolkning

Vid inventeringen nyregistrerades lämning ur tre olika kategorier; äldre odlingslämningar, blästbrukslämningar och kolningsanläggningar. Nedan görs en översiktlig genomgång av samtliga lämningar i området, både de sedan tidigare registrerade och de nyregistrerade lämningarna. I bilaga 1 och 2 finns vidare en mer detaljerad plan och tabell.

Kolningsanläggningar

Kolningsanläggningar förekom redan under förhistorisk tid, men utgjordes då framför allt av mindre kolningsgropar. Framställningen av träkol täckte oftast det egna behovet, som t.ex. i samband med järnframställning och smide. Från medeltid och framåt ökade träkolsproduktionen kraftigt. Från högmedeltid framställdes träkolet i liggmilor som är svåra att identifiera ovan mark. Under 1600-talet införde vallonerna bruket av resmilor vilka snabbt blev den vanligaste typen. Fördelen var bl.a. att träkol kunde framställas av virke med mindre dimensioner. Resmilorna kan i många fall identifieras i markytan genom ett antal gropar/rännor som tillsammans formar en ring, oftast med en diameter på 10–12 meter. I mitten ses ibland ett lätt förhöjt område. Det har länge ansetts att resmilorna i det närmaste ersatte liggmilorna. På senare tid har detta ifrågasatts (Hennius 2019). En av orsakerna kan vara svårigheten att identifiera de kolbottnar som blir resultatet efter framställning av träkol i liggmilor. Vid den nu genomförda inventeringen kunde flera lämningar efter resmilor identifieras (fig. 3). Kolbottnarnas utbredning och tjocklek kunde säkerställas med jordsond. Det går inte att avgöra lämningarnas ålder utifrån dess utseende. Vid en undersökning i Växjötrakten har en liknande

kolbotten daterats till perioden 1450–1640 e. Kr. (Emilsson m.fl. 2020). Sannolikt faller de nu identifierade kolbottnarna inom en något senare tidsperiod, 1700–1800 talet. Intressant i sammanhanget är närheten till masugnen vid Hagelsrum, som var i stort behov av kol (Nordisk familjebok 1916).

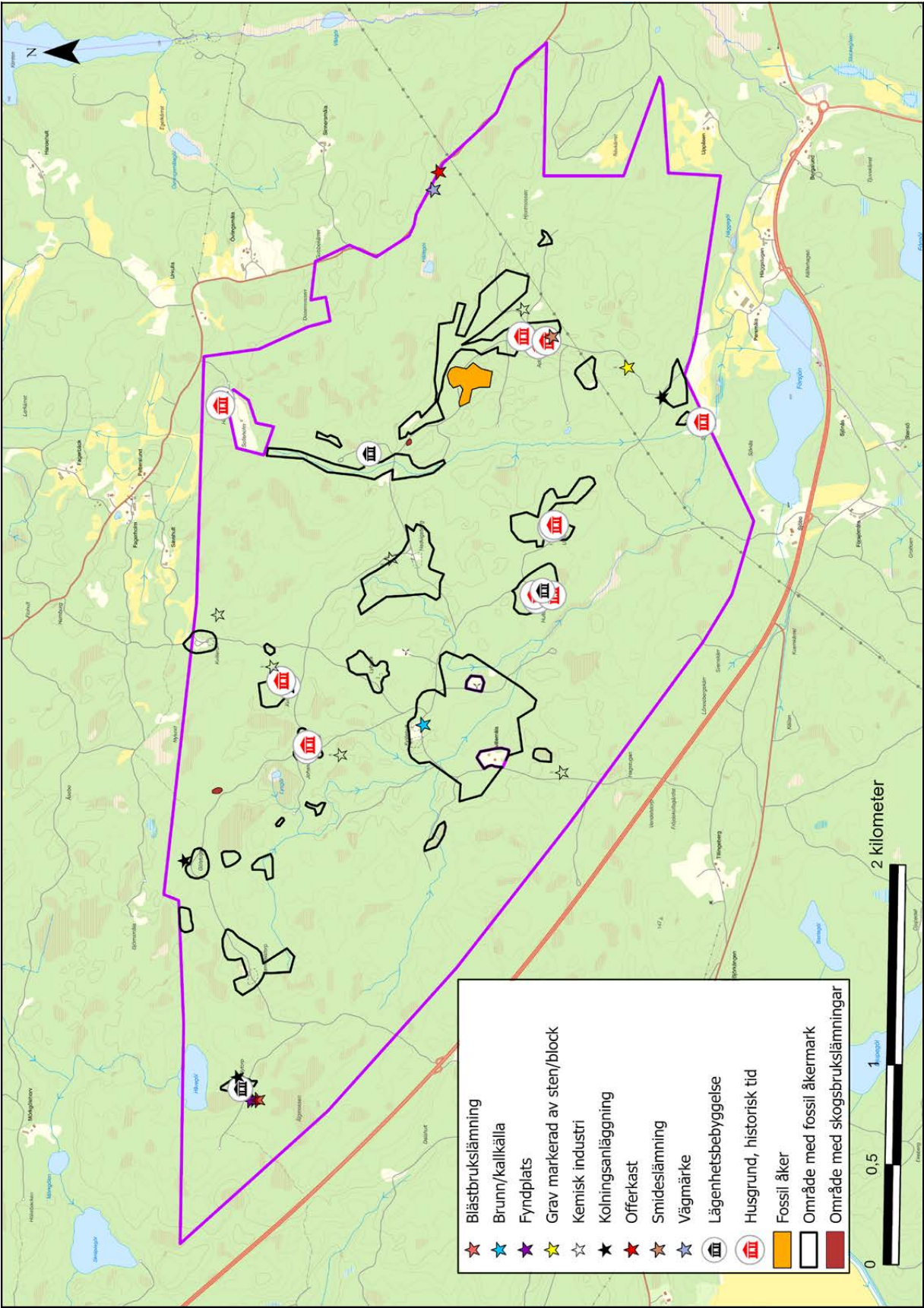
Inom det nu aktuella inventeringsområdet fanns sedan tidigare en kolbotten registrerad och den nu genomförda inventeringen kunde komplettera med ytterligare sex kolbottnar och en kolningsgrop. Kolbottnarna registrerades som övriga kulturhistoriska lämningar, då deras ålder är osäker. Kolningsgropen är typologiskt sett en äldre typ av lämning och den nu registrerade lämningen låg inte långt ifrån ett slagggvarp. Det är därför högst sannolikt att kolningsgropen ska relateras till järnframställning. Den bedöms därför som en fornlämning.

Tjärdalar

Innan inventeringen startade fanns sex registrerade tjärdalar. Inga nyupptäckter av tjärdalar gjordes (fig. 4).

Blästbrukslämningar

I den sydöstra delen men precis utanför det nu inventerade området finns sedan tidigare två registrerade slagggvarpar. Inom det nu inventerade området och i dess nordvästra del påträffades ett slagggvarp och två fyndplatser med blästslag. Den nu nyregistrerade slagggvarpen ligger intill en mosse och de två fyndplatserna antyder att det kan finnas betydligt fler slagggvarpar inom detta geografiska område. Inom Mörlunda socken vid en tidigare inventering har två slagggvarpar daterats,

Figur 3. Översiktlig karta över inventerat område. Se bilaga för detaljerade planer samt tabeller med lämningsnummer.

Figur 4. Tjárdal L1955:2628 från öster. Foto: Andreas Emilsson.

med dateringar till vendeltid och tidig medeltid (Magnusson 1986; Rubensson 2001). Endast ett fåtal platser har undersökts arkeologiskt i Kalmar läns södra och mellersta delar (Rubensson 2001; Åstrand & Nilsson 2010; Magnusson 2015).

Inom Kalmar län kan en del kännetecknande drag urskiljas när det kommer till järnframställningens placering i förhållande till den samtida bebyggelsen. Först och främst är förekomsten av rödjord, myr- och sjömalm god inom vissa delar av Kalmar län, så förutsättningarna för järnframställning har varit bra (Rubensson 2001). En studie av det kända antalet platser visar på ett övertygande sätt att platserna till största del ligger en bit in från kusten. Detta är naturligt då flertalet myrar och sjöar återkommer inom denna del av landskapet (fig. 5). Här utgör Mörlunda och det nu inventerade området en särskilt intressant

och viktig plats med tanke på förekomsten av myrmarker, slaggvarpar och eventuellt samtida kolningsgropar. I kolningsgroparna har det kolet tillverkats som var en viktig del av själva blästbruksprocessen.

Den äldsta fasen med järnframställning under äldsta järnålder (500 f.Kr.–Kr.f.) tycks i första hand vara kopplad till den dåvarande bebyggelsen, för att vid slutet av järnåldern och medeltiden flytta till platser utanför den mer etablerade bebyggelsen (Rubensson 2001). Under senare tid har dock slaggvarpar påträffats som antyder att järnframställning utförts i utmarkerna redan under äldsta järnåldern (Dahlin 2022).

Det medeltida blästbruket har ofta satts i samband med en bebyggelseexpansion från centralområdena till skogsbygderna. I skogsbygderna fanns det

Figur 6. Utsikt från slaggvärpet L2023:1566 från norr. Foto: Michael Dahlin.

en riklig tillgång till myr- och sjömalmer. Det senare har gjort att blästbruksplatserna har satts i samband med den medeltida kolonisationsprocessen (Rubensson 2001). I dagsläget saknas det en mer ingående kunskap om mellersta och norra Kalmar läns blästbruksplatser, men också om järnets roll i det förhistoriska och medeltida samhället.

Torpen eller backstugorna med tillhörande odlingslämningar

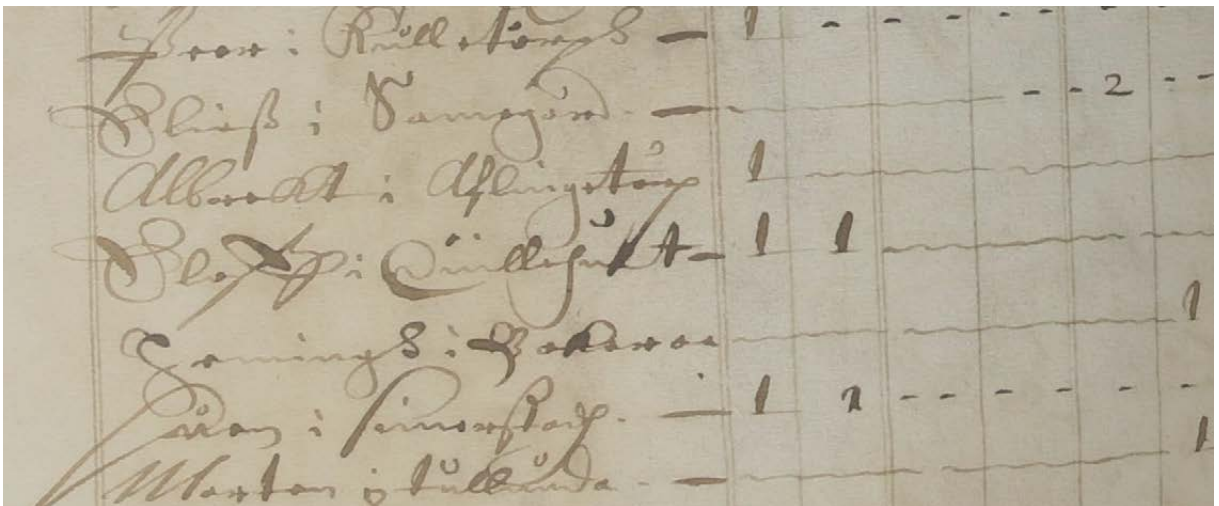
Kopplat till de tretton sedan tidigare registrerade torpen eller backstugorna påträffades flera områden med röjningsrösen och murar. På platserna fanns det dels röjningsrösen i direkt anslutning till bebyggelseenheter, dels odlingsytor en bit från själva bebyggelsen. I husförhörlängderna återfinns de nu registrerade torp- eller backstugelämningarna. De tretton bebyggelseenheter finns också markerade på generalstabskartan

från 1876 (fig. 13). Torpet Kvillehult (L2023:1280) finns dock med redan på en avmätningsskarta från 1696, men låg då cirka 1,4 km längre mot öst-nordost. På kartan från 1696 noteras Kvillehult som ”ett gammalt torp till kronan intet i mantal skattlagt”. Benämningen ”ett gammalt torp” är mycket intressant i detta sammanhang och Kvillehult omtalas redan 1652 i mantalslängden (Riksarkivet) (fig. 8). På den tidigare platsen för Kvillehult återfinns idag en del röjningsrösen, men inga synliga husgrunder (L2023:1473) (fig. 7).

För de andra torpen eller backstugorna är kartuppgifterna få och för att kunna fastställa åldern på enheterna har kartuppgifterna kompletterats med uppgifter från husförhörlängderna över Mörlunda socken (Riksarkivet) (tab. 1). För en mer ingående beskrivning av torpbebyggelsen se bilaga.

Figur 6. Torpet Kvilehult med i dag synliga husgrunder L2023:1280. Från öster. Foto: Andreas Emilsson.

Figur 7. den äldsta kända noteringen om torpet Kvilehult återfinns i mantalslängden från 1652. Då möter oss Elov som den första kända personen på platsen (Riksarkivet).

Torp/Backstuga	I kyrkböckerna	Finns med på Generalstabskartan 1876	Finns med på Ekonomiska kartan 1944–45
Adolfslund	1803–1959	x	x
Gölstugan	1832–1920	x	
Hedvigsborg	1801–1939	x	x
Hällebo	1844–1878	x	
Johanslund	1864–1938	x	x
Kvillehult	1652–1943	x	x
Kvillemo	1829–1903	x	
Kvillerum	1781–1919	x	x
Lybeck	1833–1886	x	
Malmen	1790–1890	x	
Nytorp	1841–1874	x	
Sammelstorp	1821–1929	x	
Ulriksdal	1800–1927	x	x

Tabell 1. Tabell över de registrerade torp- eller backstugelämningarna inom undersökningsområdet. Tabellen visar enheternas förekomst i kyrkböckerna (Födda, Döda och Husförhörlängder) och redovisning i det tillgängliga kartmaterialet.

Figur 8. Den tidigare platsen för torpet Kvillehult L2023:1473. Foto: Andreas Emilsson.

Figur 9. Ett så kallat hackerör inom den fossila åken L2023:1475. Från norr. Foto: Andreas Emilsson.

Område med fossil åkermark

I den mellersta delen av undersökningsområdet framkom ett röjningsröseområde (L2023:1475) vilket inte gick att koppla till en torpmiljö (fig. 9). Vid inventeringen noterades ett 40-tal röjningsrösen i ett över två hektar stort område. Röjningsrösen skilde sig morfologiskt gentemot lämningarna i anslutning till torpen. De hade en flackare profil och var inte kallmurade. Det saknades också lämningar efter murar. Bedömningen är att de representerar en odling som ligger före 1850. Ytorna mellan uppvisar en måttlig stenröjning vilket talar för att det rör sig om lämningar efter en odling som företagits under förhistorisk tid eller medeltid. Lämningarna skall betraktas som en fornlämning. För att fastslå odlingens ålder med större precision krävs naturvetenskapliga dateringsmetoder som ^{14}C .

Huvuddelen av den registrerade åkermarken återfinns som redan nämnts i anslutning till torpbebyggelsen eller i de mer låglänta terrängavsnitten, där mossmarker dikats ut. Här återfanns också murar och röjningsrösen med kallmurade sidor (fig. 10) (se även bilaga). De återfinns också i anslutning av de täckdikade och uppodlade mossmarker som finns på den ekonomiska kartan från 1940-talet. Dessa åkrar har bevisligen varit uppodlade långt fram i tiden och bedöms därför som övriga kulturhistoriska lämningar.

Uppallad sten

I området registrerades en ensamliggande uppallad sten (fig. 11). Den ska ses som en gravmarkering och den omges av skärvsten och sotig jord. Uppallad sten, 3,70x3,50 meter (NV-SÖ) och 2,50 meter hög och uppallad på tre stenar 0,4–0,8 meter stora.

Figur 10. Område med fossil åkermark intill Sammelstorp L1957:4507. Foto: Andreas Emilsson.

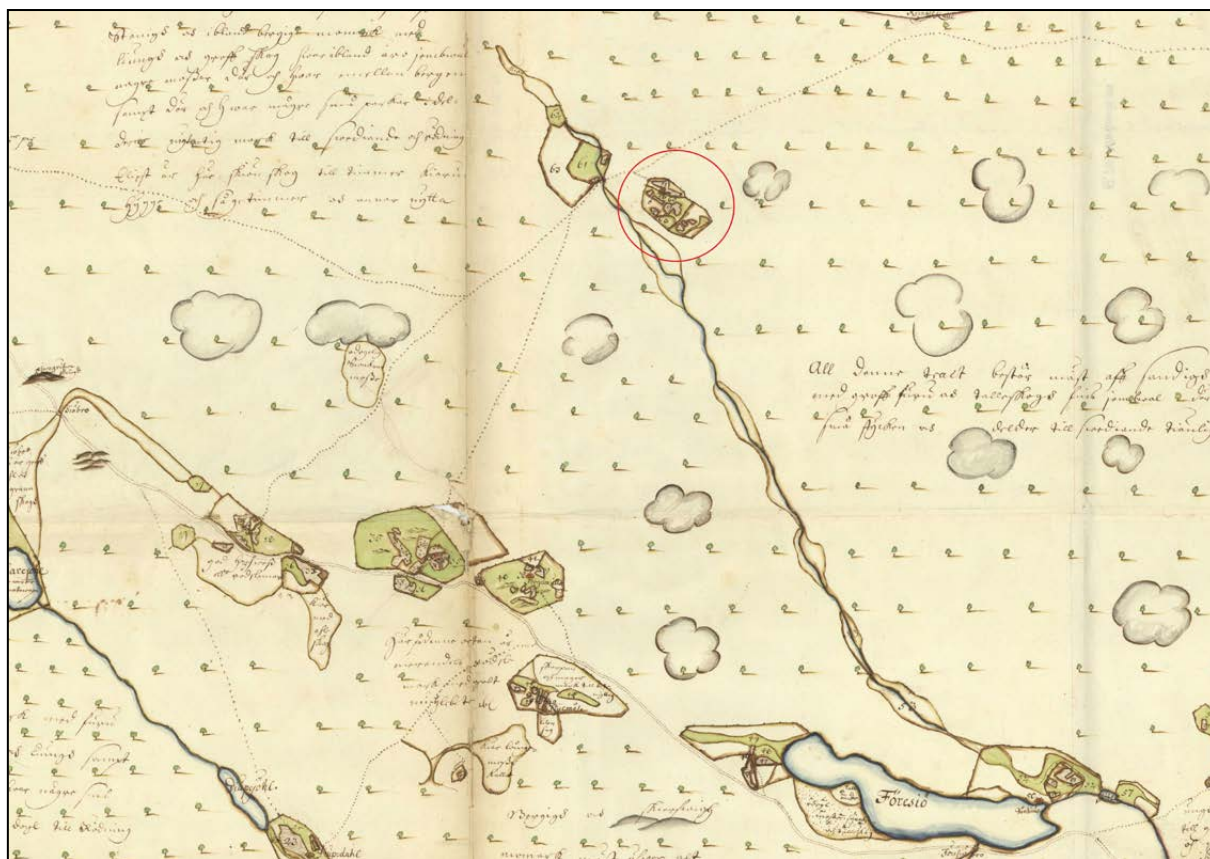
Figur 11. Den upvallade stenen belägen på en bergskant L1957:5301. Foto: Andreas Emilsson.

Bebyggelsehistorisk bedömning vid Ryningsnäs (Text av Susann Johannisson)

Redan områdets äldsta kända karta från 1696 visar att det då hörde minst 16 torp eller backstugor till Ryningsnäs gård (fig. 12). Dessa låg utspridda över den sk utmarken, i skogsmarken relativt långt ifrån huvudgården. Antalet torp och backstugor på ofri grund ökade i och med en generell befolkningsökning under 17- och 1800-talen. Det är oklart exakt hur många som tillkom just här. Andra förändringar som skedde i landskapet i slutet av 1800-talet var när sjön Ryningen sänktes och när järnvägen drogs tätt förbli Ryningsnäs gård. Sjösänkningar var ett typiskt fenomen för tiden och genomfördes trots stora kostnader för att få mer odlingsbar jord. I

Kronobergs och Kalmar län genomfördes fler sjösänkningar än i några andra län i landet. Det är oklart hur dessa moderna förändringar påverkade de människor som bodde och verkade på torp och backstugor i området. I början av 1900-talet fanns ett flertal torp i området, bland annat Qvillehult (Kvillehult), som låg en bit norr om det torp som finns kvar i området idag, Kvillemåla.

Ännu på 1940-talet fanns många torp- eller backstugemiljöer kvar. Inom utredningsområdet fanns då nio torp eller backstugor: Kvillemåla, Kvillehult, Hultemåla, Ulriksdal, Hedvigsborg, Adolfslund, Kvillerum, Johanslund och Sofiehem. Av dessa är det bara i Kvillemåla som det idag finns stående byggnader kvar.

Figur 12. Redan på 1600-talet fanns så många som 16 torp som hörde till den stora gården Ryningsnäs. De hade alla egna namn: Diupedahl (nr 22), Tillingeberg (nr 30), Frögdekulla (nr 38), Nyemåla (nr 42), Sjöboda (nr 46), Dåmhuus (nr 50), Oppåsa (nr 54), Kuillehult (Kvillehult markerad med röd cirkel) (nr 58), Kuarnetorpet (Kvarnetorpet) (nr 64), Limsebo (nr 87), Orrhella (nr 91), Barthorfwä (nr 95), Böle (nr 100). Alla låg inte inom det aktuella utredningsområdet men ger ändå en intressant bild av boendeförhållandena i området.

Figur 13. Delar av undersökningsområdet redovisat på Generalstabskartan 1876.

De lämningar efter torp- och backstugor som finns kvar idag i området kan ge oss ledtrådar till levnadsvillkor för den mindre bemedlade delen av befolkningen, under en mycket lång period från 1600-talets slut och in på 1900-talets mitt. Den långa kontinuiteten är kulturhistoriskt intressant. Även om byggnaderna är borta, förutom i Kvillemåla, så finns andra spår i marken, vilka innefattar bl.a husgrunder, stenkällare, brunnar, stenmurar, odlingsrösen, åkrar, ängar, vägar, lertag, grustag och kvarndammar. Att namnen lever vidare är också viktigt för förståelsen. Namnen ger ledtrådar till tidigare ägare (Wahlberg 2003).

Torpmiljön Kvillemåla består av ett bostadshus av typen enkelstuga. Denna känns igen på att dörren ligger lite förskjutet i sidled.

Enkelstugans planlösning består av ett större rum vid ena gaveln, samtfarstu och kök i den andra delen. I Kvillemåla har man byggt till köket på baksidan, i ett ganska tidigt skede. Takets form med skorstenens läge på sidan om nacken visar, tillsammans med den synliga utskjutande åsen i gavlarna, att stugan har ett s.k. åstak. Detta är en mer ålderdomlig takform, som visar på att stugans ålder bör vara åtminstone från 1800-talets andra hälft. Huset är knuttimrat, vilket var vanligt förr att sådana timrade hus plockades ner och flyttades. Detta kan tyda på att husen kan ha flyttats till platsen. Förutom tillbyggnad av kök har husgrunden i sten gjutits på med cement, eller så har huset placerats på en helt ny gjuten sockel, kanske kring 1940-talet. Verandan har omsorgsfullt utformade räcken

med avfasade hörn, som skulle kunna vara från tidigt 1900-tal. Till miljön hör också en ekonomibyggnad, en stenkällare samt ett fristående utedass. Ekonomibyggnader hör till torpmiljön eftersom man behövde funktioner med ladugård för djuren, plats för hö, ved och andra förråd.

Stenkällare har en direkt koppling till den långa period under 1800-talet då potatisen blev central för mångas överlevnad i det fattiga land som Sverige då var. Sammantaget finns idag byggnadshistoriska, socialhistoriska och lokalhistoriska värden i torpmiljön.

Åtgärdsförslag

Länsstyrelsen i Kalmar län är den myndighet som beslutar vilka antikvariska åtgärder som behöver göras i samband med en exploatering. Denna frivilliga inventering kan ses som ett första steg i bedömningen av områdets kulturhistoriska lämningar och dess vetenskapliga värde. Inventeringen utgör ett underlag för länsstyrelsens bedömning av eventuella arkeologiska insatser. Generellt kan sägas att Kalmar läns museum anser att man vid en exploatering i området bör ta hänsyn till de nu kända lämningarna i området, så att dessa inte kommer att beröras. Vid inventeringen noterats och registrerats både yttäckande lämningar och punktojekt. Många av lämningarna utgörs av kategorin övriga kulturhistoriska lämningar. Det finns även ett betydande antal lämningar under kategorin fornlämning.

Övergripande kan man säga att det nu inventerade området är nära ett typiskt utmarksområde med rötter i medeltiden, men kanske redan under förhistorisk tid. Området framträder som tydligast med sin torpbebyggelse under 16–1800-talet. Trots att denna typ av områden är vanliga inom Småland och Kalmar län är det sällan de utmärksammas i samband med arkeologiska undersökningar och det saknas därför viktig och grundläggande kunskap om denna typ av fornlämningsmiljöer.

Inom undersökningsområdet framkom det ett slagghvarp och två fyndplatser för blästsagg och de ligger samtliga inom ett område med närhet till mossmarker och en göl. Det är sannolikt att malmen har hämtats i just denna miljö som myr- eller sjöalm. Den täta granskogen och att slagghvarpar ofta är svårupptäckta gör att det kan

finnas betydligt fler lämningar av detta slag. Det är inte ovanligt med kraftigt oövertorvade eller av röjningssten överlagrade anläggningar. Det är i nuläget svårt att mer exakt säga hur gamla spårerna efter denna typ av järnframställning är, men högst sannolikt är den från järnålder eller medeltid. Förutom slagghvarpet framkom två fyndplatser med sagg, en med spridda saggstycken i en stenmur och den andra i en torpgrund. Sannolikt har slaggen kastats upp i röjningsrösen, stenmurar och på andra platser i samband med odling. Sannolikheten är stor att det kan finnas flera slagghvarpar och relaterade lämningar inom undersökningsområdet. Efterfrågan på kunskap om den förhistoriska och medeltida järnframställningen är stor inom Kalmar län. I trakterna av Mörlunda är slagghvarparnas förekomst i både centralbygderna intill Emån och i de mer avsides men angränsande skogsbygderna mycket intressant. Om placeringen inom olika landskapsavsnitt står för olika dateringar eller ett effektivt nyttjande av de lokala resurserna vet vi med andra ord inte. Idag saknas därför mer grundläggande kunskap om järnframställningens ålder och omfattning inom detta geografiska område.

Vad gäller de tretton torpen eller backstugorna faller de under två kategorier. Enligt Kulturmiljölagen (KML) skall en lämning betraktas som fornlämning om den tillkommit före år 1850. Lägenhetsbebyggelsen Adolfslund, Gölstugan, Hedvigsborg, Hällebo, Kvillehult, Kvillemo, Kvillerum, Lybeck, Malmen, Nytorp, Sammelstorp och Ulriksdal tillkom före 1850 och utgör därför fornlämningar. Ett undantag utgörs dock av platsen för Gölstugan där den exakta platsen för själva torpet inte kunde lokaliseras.

Endast den till torpet hörande åkermarken har registrerats och torpets namn är utsatt på dagens karta. Torpet Johanslund däremot tillkom först 1864 och faller därför utanför fornlämningsbegreppet. Rent vetenskapligt besitter dock samtliga torp eller backstugor och dess odlingslämningar ett lika högt värde. De ligger i ett område som inte är optimalt för odling, men som man på grund av en ökande befolkning på landsbygden under 1800-tal tvingas att odla upp. Mot slutet av 1800-talet slår industrialismen igenom på allvar och inflyttningen till städerna ökar. Detta innebär att de relativt nyetablerade torpen i odlingsbygdernas marginalområden försvinner först. De tretton bebyggelselämningarna speglar dåtidens stora vedermödor och är vetenskapligt viktiga vare sig de tillkommit åren före eller efter 1850.

Torpet Kvillehult som utgör det äldst belagda torpet inom undersökningsområdet finns noterat i mantalslängden redan 1652 och på en avmätningsskarta från 1696. Det har sedan visat sig att torpet flyttat vid ett senare tillfälle och till den plats där husgrunder återfinns idag. På den tidigare platsen återfinns idag endast odlingslämningar, men inga bebyggelserester i form av husgrunder (L2023:1473). När och varför torpet bytt plats, men behållit samma namn är idag oklart. Platsen benämns redan 1696 som ett gammalt torpställe och det är av högt vetenskapligt värde att förstå vad som menas med detta och om torpet till och med skulle kunna ha ett medeltida ursprung. Inom undersökningsområdet har det enligt källor från 1500-talet funnits utjordar som skulle kunna utgöra spåren efter tidigare och redan under medeltiden övergivna bebyggelseenheter. Var exakt dessa enheter skulle kunna ha legat är svårt att exakt svara på, men den tidigare nämnda och äldsta kända platsen för Kvillehult utgör en bra kandidat.

Åldern på de kolningsanläggningar som noterats i området är svårbedömd, men ligger sannolikt i perioden från 1700-talet och fram till slutet av 1800-talet. Man ser en ökande efterfrågan på träkol i samband med uppförandet av Hagelsrums

masugn i grannskapet. Torparna fick ofta lägga sina dagsverken för att hjälpa till vid det arbetssamma kolningsarbetet. Närheten till masugnen skulle göra att efterfrågan på träkol i området varit stor redan vid slutet av 1700-talet. Det fanns därför tidigt ett stort behov av träkol under denna tid. Den kolningsgrop som registrerades i samband med denna inventering kan dock vara betydligt äldre än kolbottnarna och i stället knytas till en betydligt äldre järnhantering. Eftersom det inte går att datera lämningarna visuellt skulle det krävas naturvetenskapliga dateringsmetoder som ^{14}C för att bedöma dess ålder.

I den sydöstra delen av undersökningsområdet framkom ett område med röjningsrösen, L2023:1475, som inte gick att koppla till en äldre torpmiljö. Röjningsrösen skilde sig morfologiskt gentemot lämningarna i anslutning till torpen. De hade en flackare profil och det saknades också lämningar efter murar. Röjningsröseområdet återfanns i anslutning till en av de uppodlade mossmarker som finns på den ekonomiska kartan från 1940-talet. Bedömningen är att röjningsrösen representerar en odling som i tid ligger före 1850. Ytorna mellan röjningsrösen uppvisar en måttlig stenröjning vilket talar för att det rör sig om lämningar från en äldre fas. Att säkert datera odlingen okulärt låter sig inte göras utan här krävs en ^{14}C -analys för att säkert bedöma dess ålder.

De övriga områdena med fossil åkermark har bedömts som övrig kulturhistorisk lämning men uppvisar samtidigt en kunskapspotential då kärnområdena i dem bör ha etablerats samtida som torpen. Om större områden av dem berörs och speciellt i direkt närhet till torpen förordas att det genomförs en noggrann kartering vilken sedan eventuellt kan kompletteras med provtagning av enskilda odlingslämningar.

I sydöstra delen av området registrerades en uppellad sten, L1957:5301, vilket hittills är områdets enda kända gravanläggning. Under stenblocket och runt dess sidor finns rikligt med skärvsten, vilket tydligt kan berätta om aktiviteter

intill anläggningen. Denna typ av anläggning är vanligt förekommande i Kalmar län, men trots detta har inga lämningar av denna typ undersökts arkeologiskt. Det saknas därför grundläggande kunskap om denna typ av fornlämningskategori (Dahlin 2014).

Enligt de genomförda kartstudierna och fältinventeringarna utgör de nu inventerade området ett utmarksområde som innehåller ett fåtal lämningar från förhistorisk tid och medeltid. Området tycks främst ha befolkats under 16–1800-talet, men fortsättningsvis nyttjats för traditionsenliga utmarksnärningar som kol- och tjärframställning.

För att förstå hur ett utmarklandskap nyttjats och hur väl det stämmer med de nu inventerade lämningarna föreslås, om en större arkeologisk insats blir aktuell, att en pollenanalys genomförs inom området. En pollenanalys skulle med stor sannolikhet kunna ge en tydligare bild av hur det nu inventerade området nyttjats under förhistorisk och historisk tid. Landskapsutnyttjandet och markanvändningen speglas i frekvensen av pollen i de avsatta sedimenten i våtmarkerna. Det gäller främst förekomsten av betesdrift och odling inom området. Inom det aktuella området finns flera mindre gölar och våtmarker som skulle vara lämpliga som provtagningsplatser.

Referenser

- Dahlin, M. 2014. I rösebyggares land: en studie av Misterhults bronsålder. Kalmar Studies in Archaeology. Linnéuniversitetet Kalmar.
- Dahlin, M. 2022. Datering av järnslag ¹⁴C-datering av blästslag i mellersta och norra Kalmar län L1959:8778; L2020:2623; L2020:2646 Döderhult socken, L2020:6809 Kristdala socken, L2021:4344 Kråksmåla socken, L1955:2012; L1957:7099; L1957:8020; L2020:7331 och L2020:5205 Misterhult socken, Nybro och Oskarshamns kommuner Småland.
- DMS 4:4, Det medeltida Sverige. Aspeländ, Sevede och Tuna län. I: Axelsson, R. & Rahmqvist, S. (Red). Riksantikvarieämbetet
- Emilsson, A., Alexandersson, K. & Nilsson, N. 2020. Boplat och gravar vid Norra Bergundasjön. Arkeologisk undersökning 2018:07 Räfte 7:2, Bergunda socken, Växjö kommun, Kronobergs län. Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum.
- Engman, F., Lorentzon, M. & Västbö Franzén, Å. 2015. Odling och markutnyttjande. Syntesarbete utifrån undersökningar av fossil åkermark i Jönköpings län. Jönköpings Läns Museum. Jönköping.
- Hennius, A. 2019. Spår av kolning Arkeologiskt kunskapsunderlag och forskningsöversikt. Riksantikvarieämbetet.
- Karsvall, O. 2016. Utjordar och ödegårdar. En studie i retrogressiv metod Faculty of Natural Resources and Agricultural Sciences Department of Urban and Rural Development Section of Agrarian history. Uppsala.
- Lagerås, P., 2013. Agrara fluktuationer och befolkningsutveckling på sydsvenska höglandet tolkade utifrån röjningsrösen. (Agricultural and population dynamics in the South-Swedish Upland interpreted from radiocarbon-dated clearance cairns.) Fornvännen 108. Stockholm.
- Magnusson, G. 1986. Lågteknisk järnhantering i Jämtlands län. Jernkontorets Bergshistoriska Skriftserie N:r 22. Stockholm.
- Magnusson, G. 2015. Järn i smålandet Möre. Kring teknik och bebyggelse i en medeltida skogsbygd. Järnet och Sveriges medeltida modernisering. Jernkontorets Bergshistoriska skriftserie 48. s 369–398.
- Myrdal, J. 2003. Digerdöden, pestvågor och ödeläggelse: ett perspektiv på Agrara fluktuationer och befolkningsutveckling Runica et Mediævalia. Stockholm.
- Myrdal, J. 2012. Scandinavia. Kitsikopoulos, H. (red.). Agrarian change and crisis in Europe, 1200–1500. New York/London.

Nilsson, N. & Andersson, L. 2006. Riksväg 34, Stora Aby-Glahytt. Arkeologisk utredning och särskild undersökning av förmodad boplatsslokal samt tre tjärdalar. Mörlunda sn, Hultsfreds kn, Kalmar län. Kalmar Läns Museum, rapport 2006.

Nordisk Familjebok Uggleupplagan 23, 1916

Rubensson, L. 2001. Det småländska blästbruket och de arkeologiska spåren. I: Lars-Olof Larsson & Leif Rubensson (Red). Från blästbruk till bruksdöd. Småländsk järnhantering under 1000 år. II. Jernkontorets berghistoriska skriftserie Nr 35. Stockholm. Sid. 253–334.

Tollin, C. 1999. Rågångar, gränshallar och ägområden. Rekonstruktion av fastighetsstruktur och bebyggelseutveckling i mellersta Småland under äldre medeltid. Meddelande nr 101 Kulturgeografiska institutionen Stockholms universitet. Stockholm.

Urberg, M. & Wennstedt Edvinger, B. 2008. Ryningsnäs Arkeologisk utredning och KMKB för vindkraftverk i Mörlunda socken, Småland, Hultsfreds kommun, Kalmar län Rapport från Arkeologi centrum 2008:06

Wahlberg, M. 2003. Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala: [Institutet för språk och folkminnen](#).

Åstrand, J. & Nilsson, N. 2010. Rostningsplatserna och stenbrott vid Brånahult. Arkeologisk förundersökning Raä 332, 368, 369, 370, 371, 372, 378 med flera lämningar. Brånehult 1:8, Madsjö sn, Småland. Kalmar läns museum.

Arkiv- och kartmaterial Geologiska kartor

www.sgu.se

Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMA)

08-mör-297, laga skifte, Ryningsnäs 1917.

Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA)

G70–39:1, avmätning, Ryningsnäs nr 1–2, 1696

Rikets allmänna kartverk

Generalstaben 1876, Vetlanda J243–28-1

Ekonomisk karta 1944, Gösebo J133–5G9c44

Ekonomisk karta 1945, Mörkgölehorva J133–6G0b45

Ekonomisk karta 1945, Lönnekulla J133–6G0c45

Riksarkivet

Riksarkivet (svar). www.riksarkivet.se

Tekniska och administrativa uppgifter

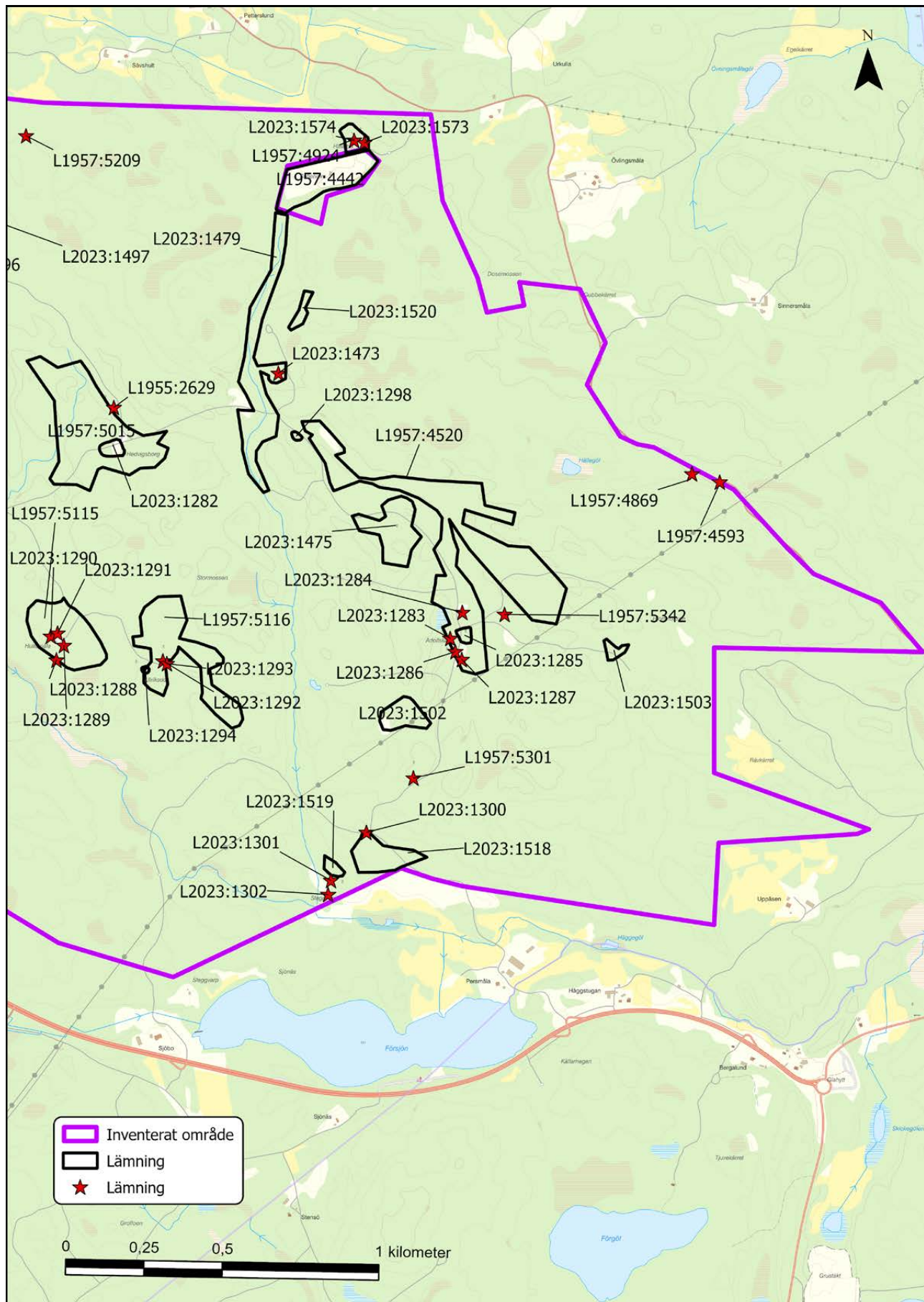
Kalmar läns museums dnr:	33-347-2022
Projektnummer KLM:	A2272
Uppdragsgivare:	BayWa r.e. Nordic AB
Landskap:	Småland
Kommun:	Hultsfred
Socken:	Mörlunda
Fastighet:	Ryningsnäs 1:41
X koordinat:	6348693 (N)
Y koordinat:	559714 (E)
Latitud:	57.16384°
Longitud:	15.59253°
M ö h:	110–145 m ö h
Antal arbetsdagar:	8 dagar
Personal:	Michael Dahlin, Andreas Emilsson, Susann Johannisson
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Planer med lämningar inom utredningsområdet	31
Bilaga 2. Tabell med samtliga lämningar och åtgärdsförslag	33

Plan med lämningar inom den västra delen av utredningsområdet.

Plan med lämningar inom den östra delen av utredningsområdet.

Bilaga 2. Tabell med samtliga lämningar och åtgärdsförslag

Lämnings-nummer	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L1955:2606	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 9 m diam och 0,2 m h. Ställvis omgiven av gropar och ränna, 1 m br och intill 0,3 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1955:2607	Kemisk industri	Tjärdal?, rund, 6 m diam och intill 0,3 m h. I mitten en grop 2 m diam och 0,3 m dj. Öppning åt VNV, delvis belamrad med sten. I gropen och dess kanter syns i frameroderade ytor 0,1–0,15 m st stenar. Endast sparsamt med kol kunde påträffas i gropen, därav en viss tveksamhet i bedömningen.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L1955:2628	Kemisk industri	Tjärdal, oval, 9 x 8 m (NNÖ-SSV) och intill 0,4 m h. I mitten en grop, oval, 3x2 m (VNV-ÖSÖ) och 0,8 m dj. Öppning åt SSV, 1–1,2 m br och intill 0,5 m h. Direkt SSV därom är en grop, 2x1,5 m (NNÖ-SSV) och 0,5 m dj.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L1955:2629	Kemisk industri	Tjärdal, närmast oval, 10 x 9 m (NNV-SSÖ) och intill 0,3 m h. I mitten en grop, oval, 4 x 3 m (ÖNÖ-VSV) och intill 0,7 m dj. Öppning åt NNV, 1,2 m br. Direkt VNV därom är en grop, 1 m st och 0,5 m dj. Beväxt med fyra tallar, ungek och enbuskar.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L1955:2635	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 140 x 110 m (VNV-ÖSÖ), bestående av ett 25-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är vanligtvis 3–5 m st och 0,5–1,5 m h, av 0,3–0,7 m st stenar. Det finns även några större oregelbundna, upp till 20 m l, som är upplagda mot jordfastblock.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1955:2636	Kemisk industri	Tjärdal, oval, 9 x 8 m (NÖ-SV) och intill 0,3 m h i NV delen. I mitten en grop, oval, 4 x 3 m (NÖ-SV). Avtappningsränna i NÖ, 5 m l och 1–1,5 m br. Kolstybb framkom i eroderade ytor.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L1956:1307	Kemisk industri	Tjärdal, ca 10 m i diam, enligt uppgift på ortofoto från 1980 års inventering.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
L1957:4506	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 230x 60–150 m (NÖ-SV), bestående av röjda ytor och ett 40-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen oregelbundna till runda, 3–5 m st och 0,4–2 m h, av 0,2–0,6 m st stenar. Flera av dem är upplagda på och mot större block.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:4507	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 350x 60–200 m (NÖ-SV), bestående av flera åkerytor, stenmurar, stentippar och ca ett 30-tal utspridda röjningsrösen. I den södra delen är det mossmark som varit uppodlad och på laga skifteskartan från 1911 framgår att det där varit närmast bandformiga åkerytor, ca 65–240 m l och 10–25 m br. Röjningsrösen är oregelbundna, 2–4 m st och 0,3–1,5 m h, av 0,2–0,8 m st stenar, flera påförda jordfasta stenblock samt kallmurade. Ett par är även rektangulära.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämningsstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L1957:4508	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 180x20–90 (N-S), bestående av röjda ytor, stenmurar och ett 30-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är 2–4 m i diam och 0,4–0,8 m h, av 0,2 till 0,6 m st stenar. Stenmurarna är omkring 1 m breda och 0,4 till 0,8 m höga. I väster rest av husgrund (Nytorp)	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:4520	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 900x30–300 (NV-SÖ), bestående av flera röjda åkerytor, 100-tal röjningsrösen och flera stenmurar. Röjningsrösen är huvudsakligen 2–5 m st och 0,4–1,5 m h, runda till oregelbundna. Flera större kallmurade röjningsrösen finns i den nordöstra delen. Mellan två av åkerytorna i norr finns en 50 m l och 4 m br väg med upplagd sten ut med kanterna.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:4555	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 160x 35–110 m (N-S), bestående av minst fyra åkerytor, ett par stenmurar samt ett 10-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är främst oformliga 2–4 m st, 0,2–0,8 m h, av 0,2–0,6 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:4924	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 85x75 m (N-S), bestående av ca 8 röjningsrösen och 3 stenmurar. Röjningsrösen är 2–4 m diam och 0,2–1 m h, bestående av 0,1–0,4 m st stenar. Röjningsrösen har välvd profil. Stenmurarna, är 10–20 m l, 0,5–1 m br och 0,5 m h, av 0,2–0,3 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5015	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 420x 60–350 m (NNV-SSÖ), bestående av röjda ytor, stenmurar och ett 80-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är runda till oregelbundna, 2–15 m st, 0,5–1,5 m h, av 0,2–0,8 m st stenar. En del ligger även på och omkring makfasta block. Stenmurarna är 1–1,5 m br och 0,7 m h. Åkermarken ligger omkring lägenhetsbyggnaden till Hedvigsborg	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5050	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 200x 40–130 m (NÖ-SV), bestående av flera åkerytor, låga stenmurar och ca ett 30-tal utspridda röjningsrösen. Åkerytorna ligger i tolkade bassängformade dödis hålor. Röjningsrösen är huvudsakligen runda till ovala, 2–5 m i diam, 0,5–1 m höga, av 0,2–0,6 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämnings-typ	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L1957:5078	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 720x100–590 (Ö-V), bestående av röjda åkerytor, diken, stenmurar, 1 fägata och minst ett 60-tal röjningsrösen. Fägatan ligger i områdets NV-del vid Kvillehult och är ca 80 m l (Ö-V) och 6–9 m br. På båda sidor finns stenmurar, 2–3 m br och 0,3–1 m h, av 0,1–0,5 m st stenar. Röjningsrösen är mellan 2–12 m i st och 0,4–1,5 m h, av 0,2–0,6 m st stenar. Röjningsrösen ligger utspritt och bitvis är stora ytor stenfria. I norra delen ligger lägenhetsbebyggelse (Kvillehult) vars åkermark går samman med den bebyggda tomten för Kvillemåla och dess tidigare åkermark i söder. Flera vägar och ett vindkraftverk ligger inom ytan.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5079	Lägenhetsbebyggelse	Bebyggelselämningar, sentida torpställe inom en yta av 70x45 m (NNV-SSÖ), På platsen är en skylt med texten: K 26 MAL-MEN.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L1957:5115	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 270x170 m (NV-SÖ), bestående av röjda ytor och ett 50-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är 2–5 m st och 0,5–1,5 m, av 0,2–0,8 m st stenar. Några är upplagda på markfasta block.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5116	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 450x30–260 (NNV-SSÖ) bestående av flera åkerytor och minst ett 60-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är 2–15 m st och 0,5–1,5 m h, av 0,2–0,7 m st stenar. Flera av dem är oregelbundna och är lagda mot jordfasta block.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5209	Kemisk industri	Tjärdal, enligt uppgift på ortofoto från 1980 års inventering.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5219	Område med fossil åkermark	Område med fossil åker, ca 160x40–140 (Ö-V), bestående av ett 10-tal odlingsrösen och röjda markytar. Röjningsrösen är i allmänhet runda-oregelbundna, 1–5 m diam och 0,3–0,5 m h, av 0,2–0,5 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L1957:5301	Grav markerad av sten/block	Uppallad sten, 3,70x3,50 (NV-SÖ) och 2,50 m h, upplagd på 3stenar 0,4–0,8 m st. Blocket är eldskadat på undersidan och kring blocket finns rikligt med skärvig sten och under mossan är jorden svart av sot.	Fornlämning	Bevaras/Förrundersökning
L1957:5342	Kemisk industri	Tjärdal, ca 10 m i diam, enligt uppgift på ortofoto från 1980 års inventering.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn
L2023:1272	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 7x7 m, bestående av en syllstensrad av 0,1–0,3 m st stenar, delvis övertorvade. Centralt i grunden är ett spisiröse 2,5x2,5 m och 1 m h. I spismursröser finns enstaka stycken av blästsagg. I husgrunden finns en källargrop 2,5x1,5 m st och 0,4 m dj. I husgrunden finns en järnstång, som troligen tidigare haft en skylt med torpets namn.	Fornlämning	Bevaras/Förrundersökning

Lämnings-nummer	Lämnings-typ	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1274	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 75×45 m (VNV–ÖSÖ), bestående av 3 husgrunder och 1 källarruin. Husgrunderna, varav 1 med spismursrest, är 8–15×3–6 m och består av stensyllar av både huggna och ohuggna stenar, 0,1–1 m st och 0,1–0,6 m h. Spismursresten är 1,5×1,5 m och 0,7 m h. Källarruinen, som är ingrävd i en sluttning, är 5×5 m och 1,5 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,5 m st stenar. Ingång från S. På platsen är en skylt med texten: J. 12. SAMMELSTORP.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1276	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, (endast källaren kvar) ca 6×5 m (N–S), 1 m dj, av 0,3–1 m st huggna stenar. Antydning till syllstenar och spimur i Ö.	Övrig kulturhistorisk	Bevaras/Arkeologisk förundersökning
L2023:1278	Husgrund, historiskt	Ladugårdsruin, rektangulär, 18×6 m (N–S) och 0,2 m h, bestående av en syllstensrad av 0,3–1,0 m st, bearbetade stenar i enkel rad. I kanten av husgrunden står en skylt med texten Johanslund.	Övrig kulturhistorisk lämning	Bevaras/Arkeologisk förundersökning
L2023:1280	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 35×30 m (N–S), bestående av 2 husgrunder och 1 källarruin. Husgrunderna, varav 1 med spismursrest, är 6–10×3–6 m och består av stensyllar av huggna stenar, 0,2–0,6 m st och 0,2–0,5 m h. Den mindre husgrunden är förstärkt med betong. Spismursresten är 3×3 m och 1,5 m h. Källarruinen, som delvis är ingrävd i en sluttning, är 5×5 m och 1,2 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,5 m st stenar. Ingång från S. På platsen är en skylt med texten K 24 KVILHEULT.	Fornlämning	Bevaras/Arkeologisk förundersökning
L2023:1281	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 50×20 m (ÖNÖ–VSV), bestående av 1 husgrund 1 källarruin och 1 brunn. Husgrunden med spismursrest, 7×5 m och består av stensyllar av huggna stenar, 0,2–0,4 m st och 0,1–0,2 m h. Spismursresten är 1,5×1,5 m och 0,7 m h. I huset finns en källargrop 2×2 m och 0,6 m dj. Källarruinen, som är ingrävd i en sluttning, är 7×4 m (NV–SÖ) och 1,5 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,3 m st stenar. Ingång från SÖ. Brunnen är 1,5 m diam och helt igenfylld.	Fornlämning	Bevaras/Arkeologisk förundersökning
L2023:1282	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 75×50 m (Ö–V), bestående av 3 husgrunder och 1 källarruin. Husgrunderna, varav 1 med spismursrest, är 10–30×3–7 m och består av stensyllar av huggna stenar, 0,2–1 m st och 0,2–1 m h. Spismursresten är 4×4 m och 2 m h. Källarruinen, som är ingrävd i en sluttning, är 7×4 m (N–S) och 1,5 m h, med invändiga väggar av 0,3–1 m st stenar. Ingång från S.	Fornlämning	Bevaras/Arkeologisk förundersökning

Lämnings-nummer	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1288	Husgrund, historisk tid	Jordkällare, 5×5 m , ingrävd i morän-backe. Kallmurade väggar, intill 1,5 m h, av 0,2–0,6 m st stenar. Ingång från S.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1289	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 10×6 m (NV–SÖ), bestående av en syllstensrad av 0,2–0,3 m st stenar, delvis övertorvade. I husgrunden är ett spisröse 2x2 m och 0,2 m h. Intill husgrunden står en skylt med texten: Hultemåla.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1290	Husgrund, historisk tid	Ladugårdsruin, rektangulär, 22×6 m (N–S) och 0,2 m h, bestående av en syllstensrad av 0,3–1,0 m st, bearbetade stenar.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1291	Husgrund, historisk tid	Husgrund, rektangulär, ca 5×3 m (Ö–V), bestående av gjuten betonggrund.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1292	Husgrund, historisk tid	Husgrund, kvadratisk, ca 7×7 m, bestående av en syllstensrad, ca 0,2 m h och av 0,2–1 m st stenar.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1293	Husgrund, historisk tid	Husgrund, rektangulär, ca 4×3 m (Ö–V), bestående av en gjuten betonggrund.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1294	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 22×20 m (NÖ–SV), bestående av 1 husgrund och 1 källarruin. Husgrunderna, varav 1 med spismursrest, är 11×6 m och består av stensyllar av både naturliga och huggna stenar, 0,2–0,3 m st och 0,2 m h. Spismursresten är 1,5×1,5 m och 0,2 m h. Källarruinen, som är ingrävd i en sluttning, är 5×5 m och 1 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,5 m st stenar. Ingång från SV.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1298	Område med skogsbrukslämningar	Område med kolbotten och kolarkojgrund, ca 36×22 m (NV–SÖ), bestående av 1 kolbotten och 1 kojgrund. Kolbotten är runda, 20 m diam och 0,1 m h. Vid provstick framkom rikligt med kol. Kojgrunden är skadad och endast spisröset är synligt, ca 1,5 m diam av 0,2–0,5 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1297	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 32×30 m (ÖNÖ–VSV) bestående av 1 husgrund och 2 källarruiner. Husgrunden med spismursrest, är 10×5 m och består av stensyllar av huggna stenar, 0,2–0,4 m st och 0,2 m h. Spismursresten är 2,5×2,5 m och 1 m h. Källarruinerna, som är ingrävda i en sluttning, är 5×4 m (N–S) och 1,2 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,3 m st stenar. Ingång från S. På platsen en skylt med texten: K 4 QVILLERUM.	Fornlämning	Bevaras/ Arkeologisk förrundersökning
L2023:1300	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 15 m diam och 0,1 m h. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1483	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 120x35–100 m (Ö-V), bestående av röjda ytor, diken samt röjningsrösen. Begränsning satt utifrån laga skifteskarta 1917.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1283	Husgrund, historisk tid	Husgrund, rektangulär, ca 6x6 m, bestående av en syllstensrad, ca 0,2–0,5 m h och 0,2–0,5 m br, av 0,2–0,5 m st huggna stenar.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1284	Husgrund, historisk tid	Ladugårdsruin, rektangulär, 14x9 m (Ö-V) och 0,4 m h, bestående av betong.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1285	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 47x47 m, bestående av 2 husgrunder, 1 källarruin och 1 brunn. Husgrunderna, varav 1 med spismursrester, är 6–14x4–5 m och består av stensyllar av huggna stenar, 0,2–0,4 m st och 0,2–0,5 m h. De två spismursresterna är 2x2 m och 0,4 m h. Källarruinen, som är ingrävd i en sluttning, är 5x5 m och 0,7 m h, med invändiga väggar av 0,2–0,5 m st stenar. Ingång från V. Brunnen är 1 m diam och helt igensatt. På platsen skylt med texten: Q 10 ADOLFS-LUND.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1286	Husgrund, historisk tid	Husgrund, Rest av, ca 3x3 m, bestående av en syllstensrad, ca 0,1–0,2 m h och 0,2–0,3 m st stenar. Stenraden bildar en vinkel, vilket antyder en rest av husets gavel.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1287	Smideslämning	Husgrund (smedja), 3x3 m och 0,2 m h. I V finns en kallmurad upphöjning, 2x1 m (N-S) och 0,3 m h, av 0,2–0,4 m st stenar. På upphöjningen och omgivande mark finns ett flertal enstaka 0,05–0,15 m st slaggstycken. Slaggen är mycket lätt, smidesslagg.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1301	Kolningsanläggning	Kolningsgrop, rund, 5 m diam och 0,4 m dj. Vall kring kanten, 1–1,5 m br och 0,1–0,2 m h. Provstick med jordsond visar sparsamt med kol och sot under humus och sand.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1302	Husgrund, historisk tid	Husgrund, rektangulär, ca 5x3,5 m (Ö-V) bestående av en delvis övertorvad syllstensrad, ca 0,1 m h och av 0,2–0,4 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1494	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 50x20 m (NV-SÖ), bestående av röjd yta samt minst 6 röjningsrösen. Röjningsrösen är främst oregelbundna, 1,5–3 m i st, 0,3–0,4 m h, bestående av 0,2–0,4 m st sten. Flera av dem är upplagda på markfasta block. I södra kanten finns en korta kallmurad mur, ca 5 m l, 1 m br, 0,5 m h.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1295	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, bestående av 1 husgrund. Husgrunden, är 7x4 m (NNV-SSÖ) och består av stensyllar av av både naturliga och huggna stenar, 0,2–0,3 m st och 0,1 m h. Spismursresten är 2,5x2,5 m och 1 m h. I husgrunden står en skylt med texten: Kvillemo	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1296	Husgrund, historisk tid	Jordkällare, 6x6 m, ingrävd i moränbacke. Kallmurade väggar, intill 0,6 m h, av 0,2–0,3 m st stenar. Ingång från SÖ.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1299	Husgrund, historisk tid	Ladugårdsruin, rektangulär, 37x7 m (N–S) och 0,2 m h, bestående av en syllstensrad av 0,2–0,6 m st, bearbetade stenar i rad.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1303	Brunn/kalkälla	Brunn, rund, 1 m i diam och nu moderniserad med ett upphöjt betongfundament och ett lock.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1473	Lägenhetsbebyggelse	Ungefärligt läge för torpet Kvillehult enligt karta från 1696. Platsen ligger i den östra kanten av ett område med fossil åkermark inom ett plant höjdområde med bland annat kallmurade röjningsrösen samt en mindre stenmur.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1475	Fossil åker	Fossil åker, ca 200x80–200 (N-S), bestående av minst ett 40-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen runda till ovala, 2–5 m i diam, 0,2–0,4 m h, bestående av 0,2–0,4 m st stenar. Huvuddelen av röjningsrösen är av hackerörstyp	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1479	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 880x40–140 m (N-S), bestående av röjda ytor, mindre stenmurar och minst ett 50-tal spridda röjningsrösen. Röjningsrösen är mellan 2–6 m st, 0,3–0,8 m h, av 0,2–0,5 m st stenar. Flera av dem är kallmurade.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1495	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 85x15–50 m (NÖ-SV), bestående av 2 röjda ytor samt minst 7 röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen mellan 2–4 m st, 0,4–0,8 m h, av 0,2–0,5 m st sten.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1497	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 60x30–40 m (NV-SÖ), bestående av röjd yta samt ett 10-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen 3–5 m i diam, 0,4–0,8 m h, av 0,2–0,5 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1502	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 150x65–90 m (Ö-V), bestående av röjd ytor samt ett 10-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen mellan 3–5 m i st, 0,4–0,7 m h, av 0,2–0,6 m st sten. Flera närmast kallmurade.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1503	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 80x40–60 m (NÖ-SV), bestående av röjd yta samt ett 10-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är mellan 2–5 m st, 0,4–0,8 m h, av 0,2–0,5 m st sten. Röjningsrösen ligger främst utmed kanterna på den röjda ytan.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1518	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 250x40–120 (Ö-V), bestående av röjda ytor samt ett 10-tal röjningsrösen. Röjningsrösen är huvudsakligen oregelbundna, flertalet upplagda på block och några kallmurade, 2–5 m st, 0,3–0,8 m h, av 0,2–0,6 m st sten.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1519	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 85x35–35 m (NV-SÖ), bestående av röjd yta samt minst 5 röjningsrösen. Röjningsrösen är mellan ca 2–4 m i diam, 0,4–0,6 m h, av 0,3–0,5 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1520	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 135–25–35 m (NÖ-SV), läge för åkermark på ekonomisk karta med utsatta röjningsrösen.	Ingen antikvarisk bedömning	Hänsyn
L2023:1521	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 170x40 m (NV-SÖ), läge för åker på laga skifteskarta med ett 30-tal röjningsrösen utritade. Idag oklart vad som är synligt då marken ligger inom våtmark/kärr.	Ingen antikvarisk bedömning	Hänsyn
L2023:1522	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 90x60 m (N-S), läge för åker på laga skifteskarta med ett 30-tal röjningsrösen utritade. Idag oklart vad som är synligt då marken ligger inom våtmark/kärr.	Ingen antikvarisk bedömning	Hänsyn
L2023:1566	Blästbrukslämning	Slaggvarp, ca 3 m diam och 0,5 m h, delvis övertorvat. Slaggen, som ställvis syns i dagen, är rödbrun blästslag i 0,1–0,15 m st stycken. Även ugnsväggsfragment och skörbränd sten finns i varpet. Varpet är till stora delar övertäckt med röjningssten, men i kanten blottas ett tjockt och underlagrande lager med slagg.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1567	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 15 m diam och 0,4 m h. Runt milans kant finns en ränna 0,5–1 m br. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1568	Fyndplats	Fyndplats för 5 bitar blästslag. Slaggen påträffades i en stenmur.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1569	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 130x60 m (ÖNÖ-VSV), bestående av ca 10 röjningsrösen och 1 igenväxande dike. Röjningsrösen är 2–5 m diam och 0,2–1,2 m h, bestående av 0,1–0,4 m st stenar. Röjningsrösen har välvd eller toppig profil och några har kallmurade sidor. I N avgränsas området mot en låg stenrad eller raserad stenmur. I S finns ett igenväxande dike.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.

Lämnings-nummer	Lämningsstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
L2023:1570	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 18 m diam och 0.4 m h. Utanför kanten fanns en ränna ca 0,5–1 m br. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1571	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 85×75 m (NVV–SSÖ), bestående av ca 6 röjningsrösen. Röjningsrösen är 1–3 m diam och 0,2–1 m h, bestående av 0,1–0,3 m st stenar. Röjningsrösen har flack eller välvd profil.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1572	Område med skogsbrukslämningar	Område med kolbottnar, ca 50×30 m (NNV–SSÖ), bestående av 2 kolbottnar. Kolbottnarna är runda, ca 15 m diam och 0,2–0,5 m h. I kanten på de båda kolbottnarna finns rännor 0,5–1 m br. Vid provstick framkom rikligt med kol i samtliga kolbottnar.	Övrig kulturhistorisk lämning	Hänsyn/Länsstyrelsen beslutar om ev. borttagande.
L2023:1573	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 7×4 m (Ö–V), bestående av en syllstensrad av 0,2–0,4 m st stenar, delvis övertorvade. I Ö delen är ett spisiröse 2x2 m st och 0,5 mh. I husgrunden står en skylt med texten: Hällebo.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning
L2023:1574	Husgrund, historisk tid	Jordkällare, 5×5 m, liknar ett större röjningsröse. Kallmurade väggar, intill 1 m h, av 0,2–0,4 m st stenar. Ingång från Ö.	Fornlämning	Bevaras/Förundersökning

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

